

<https://ssoss.ui.ac.ir/?lang=en>

Strategic Research on Social Problems

E-ISSN: 3041-8623

Vol. 15(1), 59-80

Received: 13.07.2025 Accepted: 28.09.2025

Research Paper

Fortune-Telling as a Cultural Mechanism: Thematic Analysis of Fortunes Based on the Interactions between Fortune-Teller and Clients

Hamed Bakhshi

Associate professor, Department of Tourism Sociology Research, Institute of Tourism Research, Academic Center for Education, Culture, and Research, Mashhad, Iran
h.bakhshi@acecr.ac.ir

Vajiheh Jala'iyān Bakhshandeh *

Assistant professor, Department of Sociology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Golestan, Gorgan, Iran
v.jalaeyan@gu.ac.ir

Introduction

Despite the prevalence of rationality and scientific advancements in modern societies, belief in supernatural practices, such as fortune-telling and divination, remains widespread. Rather than being dismissed as mere superstition, these practices have adapted to contemporary contexts through online platforms, mobile applications, Instagram pages, and Telegram channels. From a sociological standpoint, fortune-telling is not simply an irrational remnant of pre-modernity; it serves as a cultural mechanism that reflects existential concerns, collective anxieties, and coping strategies for navigating uncertainty in everyday life. By analyzing the content of fortune-telling narratives, researchers can uncover how individuals make sense of their lives and manage the unpredictability of social and personal realities. This study investigated this phenomenon in Iran, where fortune-telling holds a prominent place in popular culture. Although previous research has often categorized fortune-telling as superstition or pseudo-science, this study approached it as a discursive and cultural practice embedded within social relations. It aimed to analyze the thematic structure of fortune-telling discourses, particularly focusing on the interactions between a female fortune-teller in the city of Neyshabur and her diverse clientele. By exploring the narrative strategies employed, the study sought to illuminate how fortune-telling addressed psychological, social, and cultural needs, especially in contexts marked by uncertainty and existential anxiety.

Materials & Methods

This study adopted a qualitative approach and utilized thematic analysis as outlined by Braun and Clarke (2006). Data were collected from sessions conducted by a well-known female fortune-teller in Neyshabur, with clients accessed through a local intermediary. A maximum variation sampling strategy was employed to capture a diverse range of participants in terms of gender, age, marital status, education, and occupation. The final sample comprised 10 clients (7 women and 3 men), resulting in 1,547 textual units for analysis.

Data collection involved audio recordings of the fortune-telling sessions, which were subsequently transcribed verbatim. Ethical considerations were rigorously observed:

pseudonyms were assigned, confidentiality was ensured, and informed consent was obtained from both the fortune-teller and the clients.

Thematic analysis was conducted in 6 stages: (1) familiarization with the data through repeated readings of the transcripts; (2) generating initial codes for meaningful textual units; (3) identifying patterns and preliminary categories; (4) reviewing and refining themes; (5) defining and naming themes; and (6) producing a final analytic report. To enhance reliability, two researchers independently coded the transcripts with any disagreements resolved through discussion and consensus.

*Corresponding author

Bakhshi, H., & Jala'iyān Bakhshandeh, V. (2026). Fortune-telling as a cultural mechanism: Thematic analysis of fortunes based on the interactions between fortune-teller and clients. *Strategic Research on Social Problems*, 15(1), 59-80. <https://doi.org/10.22108/srsp.2025.145913.2135>

3041-8623/© University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

<https://doi.org/10.22108/srsp.2025.145913.2135>

Discussion of Results & Conclusion

The thematic analysis revealed 4 overarching categories that structured the fortune-teller's discourse: identification of problems, prediction of future events, prescription of remedies, and final outcomes.

1. Identification of Problems:

The fortune-teller typically began by diagnosing clients' issues using abstract, culturally resonant terms, such as "heaviness", "blockages", or "the evil eye". These diagnoses emphasized intangible threats, external dangers, and states of confusion, reinforcing the clients' reliance on the fortune-teller's interpretive authority.

2. Prediction of Future Events:

Predictions were centered around recurring social themes, including marriage and family formation, fertility and childbirth, work and employment, education, wealth accumulation, and legal matters. These areas corresponded to culturally significant concerns in Iranian society, reflecting both personal aspirations and structural insecurities. Predictions were generally framed optimistically, providing reassurance that difficulties would eventually resolve.

3. Prescription of Remedies:

After identifying problems and making predictions, the fortune-teller prescribed remedies that combined religious rituals (e.g., charity, vows, reciting specific prayers), encouragement to exercise patience, and caution against untrustworthy outsiders. These prescriptions served as both coping strategies and symbolic actions, enabling clients to reclaim a sense of agency.

4. Final Outcomes:

The sessions typically concluded with promises of positive outcomes, reaffirming hope and alleviating clients' anxiety. This projection of a favorable result served as a mechanism for psychological relief, strengthening the bond between the fortune-teller and her clients.

From a sociological perspective, the findings indicated

that fortune-telling in contemporary Iran acted as a cultural technology for managing uncertainty, alleviating existential anxiety, and providing meaning during times of distress. Rather than being mere entertainment or deception, fortune-telling created a discursive space where individuals could navigate social pressures, particularly those related to marriage, fertility, employment, and economic insecurity.

Furthermore, the analysis revealed that the fortune-teller personalized her discourse by tailoring messages to the clients' demographic and social characteristics. This personalization often achieved through subtle psychological techniques, such as "cold reading", enhanced her credibility and fostered lasting client relationships. The interplay between traditional religious idioms and modern existential anxieties underscored the hybrid cultural nature of fortune-telling in Iranian society.

This study contributed to the growing body of literature that viewed supernatural practices not as remnants of irrationality, but as adaptive responses to the uncertainties of modernity. It resonated with Giddens' theories on the resurgence of fate and destiny in late modernity, Adorno's critique of astrology as a cultural industry, and Inglehart and Welzel's thesis on the rise of post-material values. By situating fortune-telling within broader sociocultural and economic contexts, this research illustrated how these practices functioned as cultural mechanisms for coping, meaning-making, and identity construction.

In conclusion, fortune-telling in contemporary Iran exemplified the persistence of supernatural practices in modern societies. It provided symbolic reassurance, social commentary, and existential orientation for individuals navigating complex realities. As such, it represented a significant area of inquiry for sociology, anthropology, and cultural studies, highlighting the intersections of tradition, modernity, and everyday life.

Keywords: Fortune-telling, Thematic Analysis, Popular Culture, Uncertainty, Iran, Sociocultural Mechanisms, Psychological Needs.

پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی
سال پانزدهم، شماره پیاپی (۵۲)، شماره اول، ۱۴۰۵، ص ۸۰-۵۹
تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۲۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۷/۰۶

مقاله پژوهشی

فال‌گیری به مثابه مکانیزم فرهنگی: تحلیل مضامین فال‌گفته‌ها در تعاملات فال‌گیر و مشتریان

حامد بخشی، دانشیار گروه جامعه‌شناسی گردشگری، پژوهشکده گردشگری، جهاد دانشگاهی، مشهد، ایران

h.bakhshi@acecr.ac.ir

وجیهه جلائیان بخشنده*، استادیار گروه جامعه‌شناسی و ارتباطات، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه گلستان، گرگان،

ایران

v.jalaeian@gu.ac.ir

چکیده

با وجود پیشرفت‌های علمی و گسترش عقلانیت در دوران مدرن، باور به امور فراطبیعی مانند فال‌گیری و پیش‌گویی آینده همچنان رواج دارد و در قالب‌های نوینی چون فال آنالین، اپلیکیشن‌های فال‌گیری، صفحات اینستاگرامی و کانال‌های تلگرامی گسترش یافته است. از منظر جامعه‌شناختی، مطالعه این باورها از آن رو اهمیت دارد که شالوده‌های هستی‌شناختی یک جامعه یا گروه را آشکار می‌کند و تحلیل محتوای آن‌ها می‌تواند دریچه‌ای به سوی درک نیازهای وجودی انسان معاصر باشد. این پژوهش با هدف واکاوی مضامین فال‌گفته‌ها، ویژگی‌های روایت فال‌گیر از زندگی و آینده مراجعان، انطباق این روایت‌ها با نیازها و انتظارات مراجعان، و نحوه بازنمایی آن‌ها را بررسی کرده است. این پژوهش با رویکرد کیفی و روش تحلیل مضمون، گفته‌های یک فال‌گوی زن در شهر نیشابور را در مواجهه با ۱۰ مشتری (۷ زن و ۳ مرد) با استفاده از نمونه‌گیری حداکثر تنوع تحلیل کرده است. داده‌ها از طریق ضبط و پیاده‌سازی جلسات فال‌گیری جمع‌آوری و با روش تحلیل مضمونی براون و کلارک (2006) بررسی شدند. یافته‌ها در قالب چهار مضمون اصلی بازنمایی شده است: شناسایی مشکلات (با زیرمضمون‌های تهدیدات ناملموس، بلاتکلیفی و آشفتگی، تهدیدات بیرونی، و رویدادهای ناخوشایند)، پیش‌گویی (با زیرمضمون‌های ازدواج و تشکیل خانواده، فرزندآوری، کار و شغل، تحصیل، ثروت و مسائل قانونی)، تجویز راهکار (با زیرمضمون‌های انجام مناسک دینی، صبر و سپردن به زمان، و اجتناب از تهدیدات بیرونی) و فرجام (با زیرمضمون نتیجه مثبت). این مضامین نشان‌دهنده نقش فال‌گیری به عنوان مکانیزمی فرهنگی برای پاسخ به نیازهای روانی-اجتماعی و مدیریت بلاتکلیفی در زندگی مراجعان است.

واژه‌های کلیدی: فال‌گفته، تحلیل مضمون، ابهام، فرهنگ عامه، نیازهای روانی-اجتماعی

* نویسنده مسئول

بخشی، حامد و جلائیان بخشنده، وجیهه. (۱۴۰۵). فال‌گیری به مثابه مکانیزم فرهنگی: تحلیل مضامین فال‌گفته‌ها در تعاملات فال‌گیر و مشتریان. پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی، ۱۵(۱)، ۵۹-۸۰. <https://doi.org/10.22108/srsp.2025.145913.2135>

3041-8623/ © University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

<https://doi.org/10.22108/srsp.2025.145913.2135>

مقدمه و بیان مسئله

از دیرباز در بیشتر جوامع بشری، پدیده فال و پیشگویی همواره حضوری پررنگ داشته است. با وجود پیشرفت‌های علمی و رشد عقلانیت در عصر حاضر، باور به امور فراطبیعی^۱ از جمله فال‌گیری^۲ و پیشگویی آینده، نه تنها کم‌رنگ نشده، بلکه همچنان بسیار رایج است و در اشکال جدیدتری همچون فال آنلاین، اپلیکیشن‌های فال‌گیری، پیج‌های اینستاگرامی و کانال‌های تلگرامی گسترش یافته است. امور فراطبیعی یا مافوق طبیعی^۳، همه پدیده‌هایی هستند که انسان‌ها با آن مواجه می‌شوند و در حال حاضر توضیحی برای آن داده نشده است یا توضیح‌پذیر نیست (Baker et al., 2016).

رامی^۴ (2015) پیشگویی را که شامل شیوه‌هایی همچون آی‌چینگ^۵، تاروت، طالع‌بینی، فال‌بینی، کتاب‌شناسی و... می‌شود، از ابزارهای سنتی برای دستیابی به دانشی فراتر از دانش انسانی می‌داند و آن را جنبه‌ای جهانی و جاودانه از فرهنگ بشر تلقی می‌کند. از نظر او در همه فرهنگ‌ها، پیشگویی ظرفیت‌های مثبت برای حل اختلاف، بهبود وضعیت، مراقبه و بازگرداندن حس ممکن بودن را در شرایطی دارد که همه چیز ناامیدانه به نظر می‌رسد، و نیز می‌تواند مضر و فریبنده باشد و در معرض حیل‌های شارلاتان‌ها و نقشه‌های کلاهبرداران قرار گیرد. رامی (2015 in Lear, 2003) بیان می‌کند که به نظر می‌رسد مدرنیته با اجتناب از پیشگویی، این مسئله را تا حد زیادی حل کرده است. در یک زمینه علمی، عقل‌گرا و ظاهراً سکولار که ادعا می‌کند نیاز به پیشگویی را از بین برده است، جدی گرفتن پیشگویی، بی‌معنی، پوچ و حتی تهدیدی پنهان برای خود جامعه به نظر می‌رسد. در بیشتر پژوهش‌های علمی نیز، پدیده فال به‌عنوان امری خرافی یا شبه‌علم مدنظر قرار گرفته است. چنانچه فاضلی (۱۳۸۶) نیز تأکید می‌کند که بیشتر روان‌شناسان و متخصصان

اجتماعی، رواج فال‌گیری را به‌مثابه نوعی کج‌رفتاری و شیادی در نظر می‌گیرند یا آن را نوعی کنش زنانه غیرمهم می‌دانند.

به‌لحاظ جامعه‌شناختی، مطالعه باورهای فراطبیعی به این دلیل اهمیت دارد که شالوده‌های هستی‌شناختی^۶ یک جامعه یا گروهی از مردم را آشکار می‌کند. درک واقعیت در خلأ رخ نمی‌دهد و درک هستی‌شناختی از نحوه عملکرد جهان، توسط سازوکارهای معناسازی همچون نژاد و جنسیت شکل می‌گیرد؛ برای مثال، علم مردسالار اروپامحور، تفسیرهای به ظاهر عینی از واقعیت مادی را ترجیح می‌دهد و در مقابل، نظام‌های دانش غیرمادی، معنوی و شهودی معمولاً با زنان و افراد بومی و نژادی شده^۷ مرتبط هستند (Knof, 2015). همچنین این باورها، از کارکردهای اجتماعی بسیاری برخوردارند؛ برای مثال می‌توانند به‌عنوان منبع قدرتمندی برای معنا، اجتماع و هویت عمل کنند؛ خرده‌فرهنگ‌های زیادی حول علاقه به این پدیده‌ها شکل می‌گیرد و وجود دارد و حتی می‌توانند به‌عنوان جایگزینی برای باورهای مذهبی رایج عمل کنند؛ چنانچه بسیاری از مردم در حال تجربه تغییراتی در نحوه درک جهان و معنابخشی به آن هستند (Baker & Draper, 2010). این باورها نوعی تعلیق کم‌وبیش آگاهانه از نل‌باوری به امور غیرممکن و تصمیم برای عبور از مرزهای جهان دنیوی و عقلانیت را نشان می‌دهد. اگرچه این باورها توسط علم مدرن پشتیبانی نمی‌شود، منعکس‌کننده ترس‌ها، آرزوها، نیازها و ادراکات جمعی هستند که ناشی از عدم قطعیت است و می‌توانند به نوعی توهم کنترل ایجاد کنند و این امکان را به افراد بدهند که با عدم قطعیت در زندگی کنار بیایند. این باورها نشان می‌دهند که چگونه اموری که به ظاهر شخصی هستند، توسط بسترها و زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی متفاوت شکل می‌گیرند.

امروزه در هر حوزه‌ای، بازاری از باور وجود دارد که داستان‌هایی برای محصول یا خدمات خلق می‌کند و

⁵ I Ching

⁶ Ontological

⁷ Racialized

¹ Supernatural

² Fortune Telling

³ Paranormal

⁴ Ramey

چه چیزهایی در این گفته‌ها بازنمایی می‌شود؟ تحلیل مضامین فال، می‌تواند لایه‌های معنایی پنهان در این پدیده را آشکار کند و نشان دهد که چگونه فال در زندگی روزمره و در بستر ساختارهای اجتماعی، روانی و فرهنگی نقش ایفا می‌کند و محبوبیت و مشروعیت می‌یابد.

پیشینه پژوهش

مروری بر ادبیات تجربی فال‌گیری نشان می‌دهد که در این حوزه پژوهش‌های متعددی انجام شده است. در برخی از مطالعات، فال‌گیری و مراجعه به فال‌گیر ذیل رفتارهای خرافی قرار گرفته و عوامل جامعه‌شناختی مرتبط با آن بررسی شده است. عمده این پژوهش‌ها با رویکرد کمی و با روش پیمایشی انجام شده است؛ از جمله صفری‌شالی و همکاران (۱۴۰۲)، عشایری و همکاران (۱۴۰۱)، افشانی و شیخ‌علیشاهی (۱۴۰۰)، دهقانی و ابراهیمی (۱۳۹۸)، جانعلی‌زاده و همکاران (۱۳۸۸)، فروغی و عسگری مقدم (۱۳۸۸)، صفایی و همکاران (۱۳۸۹). همه این پژوهش‌ها با استفاده از پرسشنامه به دنبال سنجش میزان خرافه‌گرایی و عوامل مرتبط با آن در گروه‌های مختلفی از جمله دانشجویان، زنان حاشیه‌نشین و شهروندان شهری بوده‌اند. این مطالعات بیشتر بر عوامل جمعیت‌شناختی، اجتماعی و روانی متمرکز شده‌اند. صفری‌شالی و همکاران (۱۴۰۲) شاخص‌های توسعه انسانی نظیر سطح زندگی، سواد رسانه‌ای، سلامت اجتماعی و جسمانی، سرانه مطالعه و توانمندی فردی را به عنوان متغیرهای معنادار تأثیرگذار بر گرایش به خرافات معرفی کرده و نشان داده‌اند که توسعه انسانی می‌تواند بخش درخور توجهی از واریانس خرافه‌گرایی را تبیین کند. پژوهش عشایری و همکاران (۱۴۰۱) نشان می‌دهد که عوامل روانی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی در مجموع بر خرافه‌گرایی تأثیرگذارند، اما عوامل اقتصادی بیشترین تأثیر را دارند. همچنین، تحلیل‌های زمینه‌ای این پژوهش تأکید دارد که هویت قومی بر گرایش به خرافه اثر

مصرف‌کنندگان هدف، جذب این روایت‌ها می‌شوند. یکی از خدمات بازار باور، پیشگویی و فال‌گیری است. پارک^۱ (۱۹۶۳) معتقد است در هر جامعه‌ای که فال‌گیری در آن رایج است، فهرستی خاص از موقعیت‌های مناسب فال‌گیری وجود دارد که این فهرست می‌تواند نکات زیادی درباره سرچشمه‌های فشار و تنش در آن جامعه روشن سازد. فال‌گیری و پیشگویی با زدودن جنبه‌های شخصی از انواع اقدامات لازم در فرایند سامان‌دهی ترتیبات زندگی محلی به آنها مشروعیت می‌بخشد. او درخواست برای فال‌گیری را عموماً در خصوص مواردی همچون بیماری و مرگ، انتخاب همسر، موقعیت‌های از دست دادن، تعارض حل‌نشده و اقدامات فردی و جمعی پرکاربرد می‌بیند که مستلزم تغییر در روابط اجتماعی و شرایط اقتصادی هستند.

فال‌ها و پیشگویی‌ها اغلب به طور مبهم و عمومی و در عمده موارد امیدوارکننده است. این نحوه بیان به مراجعان و مشتریان این امکان را می‌دهد که محتوای فال را با وضعیت شخصی خود تفسیر کنند. این امر موجب شده است تا فال علاوه بر کارکرد سرگرمی به ابزاری برای معناسازی، تصمیم‌سازی و تأمل بدل شود. به‌زعم کراکفورد^۲ (۲۰۱۸)، کارآمدی یک سیستم معرفتی مثل طالع‌بینی و پیشگویی همواره به معیارهای درونی میدان اجتماعی وابسته است و ارزیابی آن نه براساس انطباق با واقعیت عینی، بلکه براساس توانایی آن در تولید معنا، ایجاد گفت‌وگو و تقویت کنش جمعی است؛ از این رو، تحلیل محتوای فال‌ها می‌تواند دریچه‌ای به سوی درک نیازهای وجودی انسان معاصر باشد؛ بنابراین، پژوهش حاضر تلاش می‌کند تا با واکاوی مضمون‌های فال‌گفته‌ها دریابد که روایت فال‌گیران از زندگی و آینده مراجعه‌کنندگان چه ویژگی‌هایی دارد که آنها را به خود جلب می‌کند یا از آنها مشتریانی دائمی می‌سازد؟ این مضامین چگونه با نیازها و انتظارات مراجعان منطبق است و

¹ Park

² Crockford

خانوادگی به‌عنوان عوامل شکل‌دهنده خرافه‌گرایی شناسایی شده‌اند.

در میان مطالعات کیفی درخصوص دلایل و زمینه‌های فال‌گیری می‌توان به پژوهش سراج‌زاده و همکاران (۱۳۹۹) اشاره کرد که تجربه زیسته و روایت‌های زنان تحصیل‌کرده در شهر رشت را دربارهٔ مراجعه به دعانویس و فال‌گیر بررسی کرده است. این مطالعه با رویکرد کیفی و با استفاده نظریهٔ زمینه‌ای انجام و داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ۸۱ نفر به‌صورت هدفمند گردآوری شده است. تحلیل داده‌ها به استخراج هشت مقولهٔ نهایی و مفهومی مرکزی با عنوان درماندگی و باورهای فرامادی منجر شد. یافته‌ها نشان دادند که عواملی مانند جامعه‌پذیری، باور به فرهنگ این جهانی و آن جهانی، تمایلات روان‌شناختی، مدرن‌شدن سازوکارهای فال‌گیری و دعانویسی، و نقش گروه مرجع از جمله شرایط زمینه‌ساز این رفتار هستند. همچنین، فضاهای کنش و ترفندها و شگردها به‌عنوان مقولات تعاملی محسوب می‌شوند که ذیل مقولهٔ هستهٔ درماندگی و باورهای فرامادی متبلور شد. غلامی و قادرزاده (۱۳۹۴) نیز تجربه‌های زنان سنندجی از فال‌گیری و دلایل و پیامدهای آن را با رویکرد کیفی و با استفاده از نظریهٔ زمینه‌ای واکاوی کردند. یافته‌های حاصل از ۳۰ مصاحبه نشان می‌دهد که زنان به دلایلی مانند روزمرگی، فشارهای هنجاری، آینده‌نگری و فقدان حمایت اجتماعی به فال روی می‌آورند. فال‌گیری در تجربهٔ آن‌ها کارکردهایی چون فراغت و کاهش اضطراب دارد و به‌عنوان پاتوقی زنانه عمل می‌کند. مقولهٔ محوری پژوهش دلالت بر ناامنی در زندگی زنان دارد.

در رابطه با تحلیل محتوای فال، فاضلی و همکاران (۱۳۹۲) با رویکردی فرهنگی به فال، فرهنگ ایرانی و زندگی روزمره را از خلال متون عاقله‌پسند بررسی می‌کنند. با بهره‌گیری از رهیافت تحلیل گفتمانی تئون ای. ون دایک، ساختار و محتوای فال‌ها تحلیل شد و یافته‌ها نشان می‌دهد که جملات فال دارای ویژگی‌هایی چون کلی‌گویی، این‌همان‌گویی، مثبت‌اندیشی، بیان بدیهیات و تقدیرگرایی

دارد و خرافه‌گرایی در میان اقوامی چون لرها و ترک‌ها، زنان و ساکنان مناطق روستایی بیشتر مشاهده می‌شود. زنان بیشتر از مردان به سمت خرافه می‌روند و ساکنان محیط‌های روستایی علاقهٔ بیشتری به تبیین امور با خرافات دارند. افشانی و شیخ‌علیشاهی (۱۴۰۰) خرافه‌گرایی را در پیوند با متغیرهایی همچون نوگرایی، ازخودبیگانگی، یادگیری اجتماعی و رضایت از زندگی و... بررسی کرده‌اند و نقش رسانه‌های جمعی را به‌عنوان عامل کاهندهٔ گرایش به خرافات پررنگ دانسته‌اند. دهقانی و ابراهیمی (۱۳۹۸) نیز نشان دادند که احساس ناامنی روانی و اجتماعی با گرایش به خرافات رابطهٔ منفی دارد و زنان، بیکاران و دانشجویان مقطع کارشناسی و قوم لر گرایش بیشتری به خرافات دارند. پژوهش جانعلی‌زاده و همکاران (۱۳۸۸) نشان می‌دهد که دینداری، جنسیت و سطح تحصیلات تأثیر معناداری بر خرافه‌گرایی دارد و دینداری مهم‌ترین عامل اثرگذار است. در پژوهش فروغی و عسگری مقدم (۱۳۸۸)، عواملی مانند تحصیلات، نوع شغل و درجهٔ مدرن‌بودن سبک زندگی به‌عنوان عوامل تقلیل‌دهندهٔ خرافه‌گرایی شناسایی شده‌اند و نتایج نشان داده‌اند که مردان و شهروندان مناطق مرفه‌تر تمایل کمتری به خرافات دارند. صفایی و همکاران (۱۳۸۹) نیز در پژوهش خود زنان را خرافاتی‌تر از مردان می‌دانند و عواملی مانند افزایش سن، احساس نابرابری و از خودبیگانگی را در گرایش به خرافات مؤثر می‌دانند. گرایش به خرافات با افزایش تحصیلات، درآمد، آگاهی، کنش عقلانی، احساس امنیت و رضایت از زندگی نیز کمتر می‌شود. در این میان پژوهش عباس‌زاده و همکاران (۱۳۹۸) تنها مطالعه‌ای است که از روش کیفی و رویکرد پدیدارشناسی بهره برده است. محققان تلاش کرده‌اند تا از طریق مصاحبه‌های عمیق و نیمه‌ساختاریافته، تجربهٔ زیستهٔ خرافه‌گرایی را در میان گروه خاصی از دانشجویان دختر دانشگاه تبریز فهم کنند. این پژوهش، خرافه‌گرایی را پدیده‌ای می‌داند که ریشه در زمینه‌های ذهنی، اجتماعی و جنسیتی دارد. در این پژوهش، مفاهیمی مانند احساس ناتوانی، نظام مردسالاری، بی‌هنجاری و پیشینهٔ

افراد با کنترل کمتر بر موقعیت عدم قطعیت، بیشتر جذب این محتوا می‌شوند. در مجموع یافته‌ها نشان می‌دهد که در شرایط استرس‌زا همچون همه‌گیری کووید-۱۹، تمایل به کسب اطمینان خاطر از طریق طالع‌بینی در رسانه‌های اجتماعی افزایش یافته است که به نوعی واکنش انطباقی در برابر عدم قطعیت‌های ناشی از بحران است. کراکفورد (2018) در پژوهشی با استفاده از رویکرد قوم‌هداری و با مشاهده مشارکتی به مصاحبه‌های عمیق با طالع‌بینان محلی و مراجعانشان در شهر سدونا^۳ (شهری با گرایش‌های معنوی قوی) در آمریکا می‌پردازد. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که در سدونا، توانایی تفسیر نمودارهای نجومی به مثابه سرمایه فرهنگی عمل می‌کند و قدرت و موقعیت اجتماعی افراد را ارتقا می‌بخشد. در آنجا طالع‌بینی به ابزاری برای مشروعیت بخشی به سبک زندگی جایگزین تبدیل می‌شود و برخلاف تصور رایج، طالع‌بینان سدونا نه به عنوان فال‌گیر که به عنوان مشاوران توسعه فردی شناخته می‌شوند. معنویت‌گرایی در این فضا به گونه‌ای نوعی گفتمان ضد هژمونیک عمل می‌کند؛ به این دلیل که توسط نخبگان رد می‌شود و در آنجا دسترسی به این دانش سرکوب شده، قدرت و منزلت اجتماعی به همراه دارد. برگزاری کلاس‌های طالع‌بینی و ستاره‌شناسی در سدونا نیز به بخشی از اقتصاد محلی معنویت‌گرا تبدیل شده که در آن انرژی به جای پول مبادله می‌شود. جورج و سیلاجا^۴ (2018) تکنیک‌های روان‌شناختی به‌کاررفته در انواع مختلف فال و طالع‌بینی را با استفاده از روش تحلیل محتوا بررسی کردند. یافته‌های این پژوهش که بر مبنای گفته‌های هشت فال‌گیر است، نشان می‌دهد که یک سری تکنیک مشترک وجود دارد که فال‌گیران از آنها استفاده می‌کنند؛ همچون خوانش سرد^۵ و استفاده از سرنخ‌های ظاهری و واکنش‌های رفتاری، اثر بارنوم^۶ (توصیفات کلی و مبهم)، ترفند رنگین‌کمان و بیان موارد متناقض، استفاده از اظهار نظرهای کلی و غیرواضح، زبان

هستند و درعین حال بازتاب‌دهنده مسائل روزمره مخاطبان نظیر آینده‌نگری، مشکلات فردی، ویژگی‌های شخصیتی و روابط عاشقانه هستند؛ در نهایت، فالنامه‌ها به مثابه دریچه‌ای برای درک دنیای جوانان و زنان و فهم بهتر از واقعیت‌ها و تحولات دنیای آنها معرفی شده‌اند. پژوهش نودری و همکاران (۱۳۸۹) با عنوان تحلیل گفتمان‌های فال‌گیری در ایران نیز با بهره‌گیری از نظریه نظم گفتار فوکو و تحلیل گفتمان، تقابل میان گفتمان رسمی-علمی و گفتمان غیررسمی فال‌گیری را بررسی می‌کند. این پژوهش نشان می‌دهد که گفتمان علمی با استفاده از سازوکارهای فوکویی مانند کنارگذاری و تفسیر، فال را به عنوان امری غیرواقعی، غیرعلمی و فریبنده طرد می‌کند و کنشگران آن را ساده‌اندیش و فاقد بینش عقلانی می‌داند. در مقابل، روایت‌های کنشگران فال‌گیری که اغلب افراد تحصیل کرده هستند، بیانگر فایده‌مندی فال در زندگی روزمره‌شان است.

در میان پژوهش‌های خارجی، کوباسووا^۱ (2021) در مطالعه‌ای اکتشافی نشان می‌دهد که انگیزه اصلی مراجعه به فال‌گیران، نیاز به دریافت کمکی است مشابه آنچه مشاوران ارائه می‌دهند. بسیاری از مردم تايلند دریافت خدمات سلامت روان را با بیماری روانی مرتبط می‌دانند؛ بنابراین، مراجعه به فال‌گیران به کاهش انگ اجتماعی در خصوص دریافت خدمات سلامت روان کمک می‌کند. رایج‌ترین دلایل مراجعه به فال‌گیران، مواجهه با مسائل شخصی در موقعیت‌هایی است که برای فرد احساس سردرگمی، ناامنی و اضطراب ایجاد کرده است و تمایل دارند با کمک فال‌گیر آن را حل کنند.

لوپز^۲ و همکارانش (2021) تأثیرات همه‌گیری کووید-۱۹ را بر مصرف محتوای طالع‌بینی در رسانه‌های اجتماعی در میان دانشجویان فیلیپینی بررسی کردند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که زنان به‌طور معناداری بیشتر از مردان از محتوای طالع‌بینی استفاده می‌کنند. به لحاظ متغیرهای روان‌شناختی،

⁴ George & Sylaja

⁵ Cold Reading

⁶ Barnum effect

¹ Kubasova

² Lopez

³ Sedona

چارچوب مفهومی

باوئر و دورانت^۴ (۱۹۹۷) سه رویکرد متفاوت را برای مواجهه با مسئله باور عمومی به طالع‌بینی، پیشگویی و فال‌گیری پیشنهاد می‌کنند. از نظر آنها می‌توان این باورها را با رویکرد پوزیتیویستی و اثبات‌گرایانه، به‌عنوان بازمانده‌ای از جهان‌بینی پیش‌علم در نظر گرفت که در این چارچوب، باور به مواردی از این دست، پدیده‌ای اجدادی^۵ تلقی می‌شود. رویکرد دوم از منظر انسان‌شناختی به این پدیده می‌نگرد و آن را به‌عنوان جهان‌بینی جایگزینی در نظر می‌گیرد که به‌خودی‌خود شایسته و درخور توجه و احترام است که در این زمینه هیچ الزامی به قضاوت ارزشی درباره‌ی شایستگی‌های مربوط به مواضع غیرعلمی و علمی وجود ندارد. در رویکرد سوم می‌توان این باورها را از منظر جامعه‌شناسی به‌منزله‌ی تلاش برای کنار آمدن با عدم قطعیت‌های مدرنیته متأخر در نظر گرفت که بیشتر مربوط به بافت اخلاقی جامعه مدرن است تا سواد علمی. ممکن است افراد در تطبیق احساسات مذهبی خود با زندگی در یک فرهنگ پسا‌صنعتی نامشخص با مشکل مواجه باشند و با این رویکرد، باورهای عمومی در این خصوص، بخشی جدایی‌ناپذیر از مدرنیته متأخر است. چنانچه لاش^۶ معتقد است طرد بیشتر مردم از حوزه‌هایی که مهم‌ترین تدابیر و تصمیمات در آن اتخاذ می‌شود، موجب تمرکز روزافزون بر خود گشته است و این تمرکز نتیجه‌ی نوعی ضعف و ناتوانی است که بیشتر مردم آن را حس می‌کنند و در پاسخ به تهدیدآمیز بودن جهان، به انواع مختلف رژیم‌های روحی، خودیاری و... روی می‌آورند (جلائی‌پور و محمدی، ۱۳۸۷: ۳۹۹). در این چارچوب فال می‌تواند به‌عنوان ابزاری برای به دست آوردن قدرت و کنترل عمل کند. گیدنز (۱۳۸۴) نیز استدلال می‌کند که مدرنیته با افزایش انتخاب‌ها و مخاطراتی که ایجاد کرده، عدم قطعیت‌هایی را به وجود آورده که در محیطی سکولار، موجب

قدرتمند و القایی، استخراج تدریجی اطلاعات با طرح سؤالات باز و مبتنی بر واکنش مراجع. رامی (۲۰۱۵) در مقاله خود با عنوان تداوم پیشگویی^۱ بیان می‌کند که فرهنگ سرمایه‌داری جهانی، به‌ویژه در شکل نئولیبرال آن، شکل منحصربه‌فرد اما انکارشده از پیشگویی را اجرا می‌کند و پیش‌بینی‌های اقتصادی، ارزیابی ریسک و مشاوره مالی، عملکردی مشابه طالع‌بینی دارند. در نئولیبرالیسم نگرشی پیشگویانه به بازارها وجود دارد که ما را متقاعد می‌کند که به تلاش برای بازسازی آینده در تصویر گذشته‌ای ادامه دهیم که هرگز وجود نداشته است. او پیشگویی را به‌مثابه نوعی الهیات سیاسی تحلیل می‌کند که در نظم نئولیبرالی، شانس، تصادف و پیشگویی جای خدا را می‌گیرد و بازار به‌مثابه ابزار پیشگویی عمل می‌کند و در پایان نتیجه می‌گیرد که نئولیبرالیسم، با تقدس‌بخشی به تصادف و ریسک، نوعی الهیات سیاسی مدرن است که اقتدار خود را از طریق ابهام حفظ می‌کند؛ بنابراین، عدم قطعیت نه یک نقص، بلکه ابزاری برای مشروعیت‌بخشی به قدرت است و از ترس و امید مردم برای تثبیت سلطه استفاده می‌شود. آپرز و هاتمن^۲ (۲۰۰۶) در بررسی معنویت جدید به بازگشت امر معنوی در فضای فردگرایانه مدرن اشاره دارند که فال نیز بخشی از آن است. از نظر آن‌ها، افراد مدرن به‌جای رجوع به ساختارهای کلان از منابع معنایی خرد، متکثر و شخصی‌شده‌ای چون فال، تاروت یا نجوم استفاده می‌کنند. لیلکوویست و لیندمن^۳ (۱۹۹۸) نیز در بررسی انگیزه‌های استفاده از طالع‌بینی نشان دادند که مضامین اصلی مطرح‌شده در گفتمان طالع‌بینی عمدتاً شامل «عشق»، «پول» و «کار» است که به‌عنوان دغدغه‌های اصلی مشتریان طالع‌بینی، بازتاب‌دهنده نیازهای عاطفی، مالی و حرفه‌ای افراد است. یافته‌های آن‌ها حاکی از آن است که طالع‌بینی به‌عنوان ابزاری برای کاهش عدم قطعیت در این حوزه‌های کلیدی عمل می‌کند.

⁴ Bauer & Durant

⁵ Ancestral

⁶ Lasch

¹ The persistence of divination

² Aupers & Houtman

³ Lillqvist & Lindeman

کوچندگی، ناپایداری و تحرک می‌سازد. انسان مدرن مدام در زندگی روزمره خود بین زمینه‌ای اجتماعی بسیار متفاوت و متضاد تغییر موقعیت می‌دهد. جهانی که در آن هر چیز در حرکت دائمی است، جهانی است که در آن دستیابی به هر نوع قطعیت دشوار است. بی‌خانمانی نشئت‌یافته از زندگی اجتماعی مدرن در دین هم جلوه‌گر است و رجوع به معنویت و بازاری شدن باورها، بخشی از تکثرگرایی معنوی است. لاکمن^۶ (1967) نیز معتقد است که تمایز ساختاری در جامعه مدرن به فرسایش انحصار مسیحی و ظهور هم‌زمان بازاری با اهمیت نهایی منجر می‌شود. در چنین بازاری، مصرف‌کنندگان مذهبی بسته‌های معنایی کاملاً شخصی را براساس سلیقه‌ها و ترجیحات فردی می‌سازند. از نظر لاکمن، جنبش عصر جدید نمونه‌ای از این گرایش به بریکولاژ^۷ فردی است؛ این جنبش مطلب فراوان روان‌شناختی، درمانی، جادویی، تا حدودی علمی و قدیمی‌تر رازآلود را جمع‌آوری می‌کند، آنها را دوباره بسته‌بندی می‌کند و برای مصرف فردی و تلفیق‌گرایی خصوصی بیشتر ارائه می‌دهد. در بیشتر ادبیات علمی-اجتماعی، اصطلاح عصر جدید یا معنویت برای اشاره به مجموعه‌ای ظاهراً نامنسجم از ایده‌ها و اعمال معنوی استفاده می‌شود. عموماً استدلال می‌شود که بیشتر شرکت‌کنندگان در این محیط معنوی به‌طور هم‌زمان از سنت‌ها، سبک‌ها و ایده‌های متعددی بهره می‌برند و آنها را در بسته‌های منحصربه‌فرد ترکیب می‌کنند (Luchman, 1967 in Aupers & Houtman, 2006: 204).

آدورنو با رویکرد انتقادی جایگاه طالع‌بینی و ارتباط آن را با ظهور رسانه‌های جمعی بررسی می‌کند. او علاقه مستمر سوژه‌های سرمایه‌داری در دهه ۱۹۵۰ (قبل از ظهور نئولیبرالیسم) به طالع‌بینی را نشان‌دهنده نیاز به اطمینان بخشی‌های اقتدارگرایانه در مواجهه با سرنوشت‌های

زنده‌شدن اعتقاد به تقدیر و بخت و اقبال شده است (گیدنز، ۱۳۸۴).

در همین راستا، هامر^۱ آسترولوژی^۲ را هنر پیشگویی برساخته فرهنگی می‌داند و مونک^۳ طالع‌بینی مدرن را به‌عنوان نظامی نمادین، عملی آیینی و چارچوبی کیهان‌شناختی تحلیل می‌کند که فضایی خلاقانه و سازنده برای مراجعان فراهم می‌آورد تا درباره خود و مسیر زندگی‌شان تأمل کنند (Crockford, 2018). چنانچه لویز (2021) به نقل از مک‌کوی^۴ بیان می‌کند که مردم بیشتر به دنبال امید، فردیت و لذت هستند و خسته از چارچوب‌های سخت‌گیرانه مذهبی و فرهنگی در جامعه، طالع‌بینی را به‌عنوان وسیله‌ای برای درمان و کاوش عمیق در درون خود به محدودیت‌های جامعه و مذهب می‌بینند. پینارباشی^۵ (2021) معتقد است از زمانی که طالع‌بینی در رسانه‌های جمعی رواج پیدا کرده است، طالع‌بینان از طریق پیشگویی‌های خود، مانند سایر شفا دهندگانی که سهم خود را از هدرنیزاسیون، لیبرالیزاسیون و رویکردهای پساامردن داشته‌اند، نقشی اجتماعی ایفا می‌کنند.

اینگلهارت و ولزل (۱۳۹۴) استدلال می‌کنند که با توسعه اقتصادی و گسترش فرهنگ فرامادی، افراد از ارزش‌های مادی بقا و امنیت به سمت ارزش‌های پساامادی خودبیانگری، معنویت و رشد شخصی حرکت می‌کنند و این موجب می‌شود که افراد در دنیای مدرن به اشکال شخصی‌شده دین از جمله فال و پیشگویی روی آورند. از نظر آنها در جوامع مدرن نیاز به تجربه‌های معنادار وجود دارد، اما شکل آن تغییر کرده و جهان‌بینی مردم با تجارب کلی زندگی خودشان شکل می‌گیرد. از نظر برگرو و همکاران (۱۳۸۵) چندگانه‌شدن زیست جهان‌های اجتماعی موجب ناخشنودی‌هایی می‌شود که از آن با عنوان بی‌خانمانی نام می‌برد. ساخت‌های کثرت‌گرایانه جامعه مدرن، زندگی افراد را به‌طور فزاینده‌ای دستخوش

⁵ Pinarbasi

⁶ Luchmann

⁷ Bricolage

¹ Hammer

² Astrology

³ Munk

⁴ McKoy

می‌توانند به مناطق دوردست برسند؛ بنابراین، این باورها و اعمال توسط گروه‌های مختلف از نظر اجتماعی-فرهنگی پذیرفته شده‌اند.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر با رویکرد کیفی و روش تحلیل مضمونی (تماتیک) انجام شده است. تحلیل مضمون یکی از روش‌های پرکاربرد در تحقیقات کیفی است که با هدف شناسایی، تحلیل و گزارش الگوهای معنایی (مضامین) در مجموعه داده‌ها به کار می‌رود (Braun & Clarke, 2006). این روش شامل فرایند نظام‌مند کدگذاری، طبقه‌بندی و تفسیر داده‌ها است تا معانی نهفته در داده‌ها استخراج شود (محمدپور، ۱۳۹۲). تحلیل مضمونی به دلیل انعطاف‌پذیری و توانایی در کشف الگوهای عمیق در داده‌های متنی، برای این پژوهش که به تحلیل گفته‌های فالگو در مواجهه با مشتریان پرداخته است، مناسب تشخیص داده شد.

جامعه پژوهش این مطالعه شامل فال‌گفته‌های فال‌گیران در بستر فرهنگی-اجتماعی ایران است. فال‌گفته‌ها به‌عنوان داده‌های متنی، بازتاب‌دهنده الگوهای گفتمانی و مضامین معنایی هستند که در تعامل با مشتریان شکل می‌گیرند. مشاهدات اولیه و ادبیات پژوهش (مانند فاضلی و همکاران، ۱۳۹۲) نشان می‌دهد که فال‌گفته‌ها در ایران عملاً از ساختار و محتوای مشابهی برخوردارند؛ با تمرکز بر دغدغه‌های مشترک مشتریان مانند ازدواج، فرزندآوری، کار و شغل، و مسائل مالی. این یکسانی در محتوا و الگوهای گفتمانی، تحلیل گفته‌های یک فالگو به مراجعان و مشتریان متفاوت را به‌عنوان نماینده‌ای از این جامعه پژوهش توجیه می‌کند.

نمونه‌گیری در این پژوهش با رویکرد کیفی و در دو سطح انجام شد: در سطح اول، برای انتخاب فال‌گیر از رویکرد نمونه‌گیری حداکثر شدت^۳ استفاده شد؛ براین اساس، یک

ناعادلانه و نابرابر می‌داند. اقتدارگرایی غیرعقلانی که خود نشانه‌ای از تلاش ناممکن فرهنگ روشنگرای^۱ انسانی برای تسلط بر طبیعت است، در وابستگی مداوم به طالع‌بینی توسط افرادی تجلی می‌یابد که در سایر جنبه‌ها، عقل‌گرا، واقع‌بین و به دنبال به حداکثر رساندن مطلوبیت در مواجهه با کمبودهای اقتصادی و محدودیت‌های قانونی هستند. آدورنو (2011) در «ستارگان بر زمین^۲» استدلال کرد که ادامه پایبندی به رویه‌های پیشگویی مانند طالع‌بینی، بازنمایی تحریف‌شده از سلطه سرمایه بر زندگی ماست (Adorno, 2011 in Ramey, 2015). او معتقد است که طالع‌بینی با ظهور رسانه‌های جمعی و هم‌زمان با سویه‌های غیرعقلانی مدرنیته وارد زندگی مردم می‌شود و فال‌گیری بخشی از فرهنگ عامه است که از طریق توجه و حمایت رسانه‌ها در خدمت صنعت فرهنگ است (Pinarbasi, 2021). آدورنو معتقد است ایدئولوژی طالع‌بینی شباهت زیادی به ذهنیت افراد با شخصیت قدرت‌طلب دارد. او با ذکر ویژگی‌های این شخصیت همچون خودشیفتگی و تمرکز افراطی بر خود، تجربه‌گرایی ساده‌لوحانه و جبرگرایی، بر این نکته تأکید داشت که طالع‌بینی تمایل دارد تا تمام عوامل منفی زندگی را به عوامل بیرونی نسبت دهد و این نشانگر پیوند طالع‌بینی با شخصیت قدرت‌طلب است (Bauer & Durant, 1997).

پینارباشی (2021) معتقد است مفهوم مصرف که در ابتدا حوزه‌ای از فعالیت اقتصادی بود، یک گام فراتر رفته و به پدیده‌ای تبدیل شده که زندگی روزمره و حوزه‌های فرهنگی جامعه را در بر گرفته است. او بیان می‌کند که طالع‌بینی از زمان وجود رسانه‌های جمعی به شکل‌های مختلف خود به‌عنوان یک کالا باقی مانده و از طریق فرایندی موازی، بازاری ایجاد کرده است و محصولی که در این بازار معامله می‌شود، آینده است. علاقه به این حوزه‌ها فراتر از دسته‌بندی‌های طبقاتی است؛ زیرا توسط رسانه‌های جمعی شکل می‌گیرند و

³ Maximum Intensity Sampling

¹ enlightened

² The Stars Down to Earth

جمع‌آوری شدند، برای تحلیل مضمونی استفاده شدند. در سطح دوم، برای انتخاب مشتریان این فال‌گیر، از رویکرد نمونه‌گیری حداکثر تنوع^۱ استفاده شد تا تنوع در ویژگی‌های دموگرافیک مشتریان (از جمله جنسیت، سن، تحصیلات، وضعیت تأهل و شغل) تضمین شود. این روش امکان پوشش طیف گسترده‌ای از تجارب و دغدغه‌های مشتریان در تعامل با فال‌گیر را فراهم کرد. نمونه پژوهش شامل گفته‌های این فال‌گیر در جلسات فال‌گیری با ۱۰ مشتری (۷ زن و ۳ مرد) بود که در قالب ۱۵۴۷ عبارت متنی جمع‌آوری و تحلیل شدند. فرایند نمونه‌گیری تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت، به‌طوری‌که افزودن داده‌های جدید به استخراج مضمون یا اطلاعات جدیدی منجر نشد. به دلیل زن بودن فال‌گیر و محدودیت‌های فرهنگی، مشتریان مرد به‌صورت حضوری پذیرفته نمی‌شدند و فال‌گیری برای آن‌ها از طریق مشاهده عکس انجام می‌شد که به تعداد کمتر مشتریان مرد در نمونه منجر شد. ترکیب ویژگی‌های دموگرافیک نمونه در جدول ۱ ارائه شده است:

فال‌گیر زن شاخص در شهر نیشابور انتخاب شد که به دلیل شهرت، تجربه طولانی و تعداد زیاد مشتریان، نماینده‌ای شاخص از جامعه فال‌گیران در ایران محسوب می‌شود. فرایند ورود به گفت‌وگو با این فال‌گیر از طریق معرفی اولیه توسط یک واسطه محلی (که از مشتریان سابق او بود) آغاز شد. برای گردآوری داده‌ها، مراجعه و ضبط فال‌گفته‌ها از طریق مشتریان انجام شد. پژوهشگران از مشتریان خواستند تا با حفظ محرمانگی کامل اطلاعات شخصی‌شان، اجازه ثبت و تحلیل فال‌گفته‌های مربوط به آن‌ها را بدهند. مشتریان نیز از فال‌گیر درخواست می‌کردند که محتوای فال‌های بیان‌شده ضبط شود و فال‌گیر نیز با این موضوع مشکلی نداشت. اهداف پژوهش به‌طور شفاف برای فال‌گیر و مشتریان توضیح داده شد و تأکید شد که مطالعه تنها جنبه علمی دارد و هیچ‌گونه قضاوت یا افشای هویت در آن صورت نخواهد گرفت. اقتناع فال‌گیر و مشتریان برای همکاری از طریق تضمین محرمانگی کامل داده‌ها و تأکید بر ارزش فرهنگی-اجتماعی مطالعه در حفظ میراث شفاهی فال‌گیری در ایران انجام گرفت. فال‌گفته‌های به‌دست‌آمده از مشتریان متنوع، که در قالب داده‌های صوتی

جدول ۱- مشخصات مراجعه‌کنندگان به فال‌گیر

Table 1- Profile of fortune teller's visitors

ردیف	نام مستعار	جنسیت	وضعیت تأهل	سن	تحصیلات	شغل/فعالیت
۱	سمیه	زن	متأهل	۳۶	کارشناسی	معلم
۲	زهرا	زن	مجرد	۳۴	کارشناسی	معلم
۳	سارا	زن	متأهل	۲۹	کارشناسی	حسابدار
۴	بتول	زن	متأهل	۷۰	بیسواد	خانه‌دار
۵	حسین	مرد	متأهل	۷۵	بیسواد	بازنشسته
۶	جواد	مرد	متأهل	۳۴	سیکل	کشاورز
۷	تکتم	زن	متأهل	۳۹	کارشناسی	معلم
۸	طاهره	زن	متأهل	۲۳	کارشناسی	خانه‌دار
۹	تهمینه	زن	متأهل	۴۷	دیپلم	خانه‌دار
۱۰	سهراب	مرد	متأهل	۵۸	ابتدایی	بازنشسته

در جلسات فال‌گیری با مشتریان جمع‌آوری شد. سپس

داده‌های این پژوهش از طریق ضبط صوتی گفته‌های فال‌گو

^۱ Maximum Variation Sampling

مشتری (۷ زن و ۳ مرد) جمع‌آوری و تحلیل شد. این فرایند به استخراج چهار مضمون اصلی منجر شد که ساختار گفتمان فالگو را شکل می‌دهد و به چهار سؤال کلیدی زیر پاسخ می‌دهد:

- ۱- مشکل چیست؟ (شناسایی مشکلات و چالش‌های مشتری)
  - ۲- چه اتفاقاتی در آینده رخ خواهد داد؟ (پیشگویی رویدادهای آتی)
  - ۳- چه باید کرد؟ (تجویز راهکار برای رفع مشکلات یا تقویت رخدادهای مطلوب)
  - ۴- در نهایت چه خواهد شد؟ (فرجام و نتیجه پیشگویی‌ها)
- هریک از این مضمون‌ها با جزئیات، شواهد متنی و تحلیل‌های مبتنی بر خطوط تحلیلی اصلی پژوهشگر در ادامه تشریح شده است. این تحلیل نه تنها به درک عمیق‌تر گفتمان فال‌گیری کمک می‌کند، بلکه نقش آن را به‌عنوان یک مکانیزم فرهنگی برای مواجهه با بلا تکلیفی و دغدغه‌های زندگی روشن می‌سازد.

شناسایی مشکلات

مقوله شناسایی مشکلات هسته اصلی گفتمان فالگو را تشکیل می‌دهد؛ جایی که او با زبانی خاص و بیشتر انتزاعی، مسائل مشتریان را به‌گونه‌ای ترسیم می‌کند که گویی تهدید یا خطری ناملموس بر زندگی آن‌ها تأثیر گذاشته است. این تهدیدات با اصطلاحاتی ریشه‌دار در فرهنگ فال‌گیری مانند «سنگینی»، «بسته شدن»، «چشم سنگین»، «گره در کار افتادن» و «شلوغی» بیان می‌شود. این مفاهیم که به‌صورت عینی مشاهده یا تجربه نمی‌شوند، به فالگو امکان می‌دهند تا خود را تنها فردی معرفی کند که قادر به تشخیص و رفع این مشکلات است.

برای مثال، فالگو درباره سارا (۲۹ ساله، متأهل) اظهار می‌کند:

«تو به مدتی سنگینی روی زندگیت افتاده» یا درباره بتول (۷۰ ساله، متأهل) می‌گوید: «متأسفانه بسته شدن دوروبر

جلسات ضبط‌شده به‌صورت دقیق پیاده‌سازی شد تا داده‌های متنی برای تحلیل آماده شوند. برای اطمینان از دقت داده‌ها، پیاده‌سازی‌ها توسط دو پژوهشگر به‌صورت مستقل بررسی و تأیید شدند. تحلیل مضمونی در این پژوهش براساس مدل شش مرحله‌ای براون و کلارک (2006) اجرا شد که شامل این مراحل است: ۱) آشنایی با داده‌ها که در این مرحله، داده‌های متنی حاصل از پیاده‌سازی گفته‌های فالگو به‌دقت مطالعه و بازخوانی شد تا پژوهشگر با محتوا و مضامین اولیه آشنا شود؛ ۲) تولید کدهای اولیه: در این مرحله داده‌ها به‌صورت نظام‌مند کدگذاری شد و هر عبارت یا بخش معنادار از گفته‌های فالگو به‌عنوان یک کد اولیه برچسب‌گذاری شد؛ ۳) جست‌وجوی مقوله‌ها: کدهای اولیه گروه‌بندی شد و مضامین اولیه از طریق شناسایی الگوهای مشترک شکل گرفت؛ ۴) بازنگری مقوله‌ها: مضامین اولیه بازبینی و اصلاح شد تا از انسجام و ارتباط منطقی آن‌ها با داده‌ها اطمینان حاصل شود؛ ۵) تعریف و نام‌گذاری مقوله‌ها: مضامین نهایی تعریف و نام‌گذاری شدند تا معانی و مفاهیم آن‌ها به‌وضوح مشخص شود و ۶) تهیه گزارش که در نهایت، یافته‌های حاصل از تحلیل مضمونی در قالب گزارش منسجم ارائه شد که در بخش نتایج پژوهش تشریح شده است.

برای اطمینان از اعتبار تحلیل، فرایند کدگذاری توسط دو پژوهشگر به‌صورت مستقل انجام شد و اختلافات از طریق گفت‌وگو و توافق حل شدند. در پژوهش حاضر از هویت تمامی افراد با استفاده از نام‌های مستعار محافظت شد و داده‌ها به‌صورت محرمانه نگهداری شدند. همچنین، ضبط گفته‌های فال‌گیر با آگاهی او و مشتریان صورت گرفته است.

یافته‌های پژوهش

پژوهش حاضر با بهره‌گیری از روش تحلیل مضمونی، گفته‌های یک فالگوی زن در شهر نیشابور را در مواجهه با مشتریان مختلف بررسی و واکاوی است. داده‌ها از طریق ضبط و پیاده‌سازی واگویی‌های فالگو در جلسات فال‌گیری با ۱۰

این هشدارها بیشتر با توصیه به محافظه‌کاری و پرهیز از «سادگی» همراه است که حس نیاز به هدایت فالگو را در مشتری تقویت می‌کند. این رویکرد نه تنها مشکلات را پررنگ می‌کند، بلکه زمینه را برای ارائه راهکارهای بعدی فراهم می‌سازد.

پیشگویی

مقوله پیشگویی به پیش‌بینی رویدادهای آینده در زندگی مشتریان اختصاص دارد و با نیازها و دغدغه‌های اجتماعی و فردی آن‌ها همخوانی دارد. تحلیل داده‌ها نشان داد که پیشگویی‌های فالگو حول پنج مضمون اصلی شکل گرفته است که هر یک به جنبه‌ای از زندگی مشتریان اشاره دارد:

ازدواج و تشکیل خانواده

ازدواج یکی از دغدغه‌های اصلی مشتریان، به‌ویژه افراد مجرد است و فالگو به‌طور مکرر به آن می‌پردازد. این مضمون با یافته‌های لیلکویست و لیندمن (1998) هم‌راستا است که «عشق» را یکی از سه مضمون اصلی طالع‌بینی معرفی کرده‌اند؛ برای مثال، فالگو به زهرا (۳۴ساله، مجرد) می‌گوید:

«حلقه افتاده برات... ازدواج دارم می‌بینم.»

این پیشگویی‌ها باتوجه به اهمیت ازدواج در فرهنگ ایرانی، حس امیدواری را در مشتریان تقویت می‌کند و آن‌ها را به ادامه تعامل با فالگو ترغیب می‌کند.

فرزندآوری

مضمون دیگری که به دنبال ازدواج برای فرد پیش می‌آید و برای زوجین دغدغه است، فرزندآوری است. باتوجه به اینکه امروزه نزدیک به ۲۰ درصد زوجینی که با یکدیگر ازدواج می‌کنند، به‌نوعی درگیر ناباروری می‌شوند (طاهری‌پناه و همکاران، ۱۴۰۱)، اینکه در آینده فرزند داشته باشند، به‌عنوان دغدغه و موضوع مراجعه به فالگو مطرح می‌شود؛ برای مثال،

زندگی بچه‌ها خیلی زیاد دارم می‌بینم داری»

یا برای زهرا (۳۴ساله، مجرد):

«یکسری بسته‌شدن [دارم می‌بینم] کنارت افتاده. [که]

در مورد خودت، یه مقدار [مثل] جادو و بسته‌شدن دور و

برت دارم می‌بینم. در مورد طلعت (جادو و بسته‌شدن دور

و برت هست). و (در مورد) زندگیت (جادو و بسته‌شدن

دور و برت هست) ۱ [که] یه مقدار زمان داره تا [بخواد]

تکلیف زندگیت [بخواد] مشخص بشه.»

این عبارات بیشتر به رویدادهای ناخوشایندی مانند

بیماری، مرگ یا مشکلات خانوادگی اشاره دارد؛ برای نمونه،

در باره جواد (۳۴ساله، متأهل):

«برای پدر و مادرش هم، یک کم از نظر جسمی

ضعیف... هزینه پزشکی براشون دارم می‌بینم؛ ولی الحمدلله

مورد خاصی نمی‌بینم.»

این استراتژی فالگو که بر تهدیدات ناملموس تأکید دارد،

حس اضطراب و نیاز به مداخله او را در مشتری تقویت

می‌کند؛ علاوه بر این، فالگو از مفاهیمی مانند «بلا تکلیفی»،

«شلوغ پلوغی» و «به‌هم‌ریختگی» برای توصیف آشفتگی در

زندگی مشتریان استفاده می‌کند. بلا تکلیفی به‌ویژه در

موقعیت‌های تصمیم‌گیری، یکی از دغدغه‌های همیشگی

انسان‌هاست که نهادهای فرهنگی مانند فال‌گیری، تفال و

استخاره برای رفع آن شکل گرفته‌اند. فالگو با تأکید بر تردید

و دودلی، مشتریان را به پذیرش راهکارهای خود ترغیب

می‌کند؛ برای مثال، او از عباراتی مانند «رفت و برگشت» یا

«بلا تکلیفی» استفاده می‌کند تا حس عدم قطعیت را در مشتری

برجسته سازد.

همچنین، فالگو هشدارهایی درباره تهدیدات بیرونی ارائه

می‌دهد؛ مانند حسادت اطرافیان، سوءاستفاده، وجود طلسم یا

خطراتی از جانب «بیگانگان» (به‌ویژه درباره مشتریان زن،

اشاره به «زن بیوه» یا «زن بیگانه»؛ برای نمونه، به بتول توصیه

می‌کند: «به اطرافیان اصلاً اطمینان نکن... اطرافیان آدم‌های

خیلی جالبی نیستن.»

گرفته‌اند، عباراتی هستند که به فرینه از گفته‌های قبلی فالگو آورده شده‌اند و به خوانایی متن و درک آن کمک می‌کنند.

^۱ تمامی عباراتی که بین دو قلاب قرار گرفته‌اند، عین بیان فال‌گیر هستند که در صورت حذف، عبارت بیانی بهتر خوانده می‌شود. عباراتی که داخل پرانتز قرار

در فال گفته‌های تکتیم (۳۹ساله، متأهل) می‌گوید:

«برای تو جوجه (بچه) دارم می‌بینم. یک جوجه دسته. یک جوجه بغلت دارم می‌بینم هست... به همین زودی‌ها برات حاملگی (هست) [افتاده].»

درباره تکتیم (۳۹ساله، متأهل) می‌گوید:

«و یک موقعیت خیلی روشنی (برات دارم می‌بینم هست). مدرک چی می‌خواهی بگیری؟ برات مدرک گرفتن دارم می‌بینم. یک مدرک آموزشی برات دارم می‌بینم.»

کار و شغل

موضوع دیگر مورد اشاره بارز فالگو، کار و شغل است. در همه جوامع، معیشت انسان‌های بالغ عموماً وابسته به کار و حرفه‌ای است که به دست می‌آورند، آن را ارتقاء می‌دهند یا از دست می‌دهند؛ به همین خاطر یکی از محورهای پیشگویی‌های فالگو ناظر بر به دست آوردن یا تغییر کار و شغل مشتری در آینده است که با یافته‌های کاندوک و فرچی (2014) نیز هم‌نوا است؛ برای مثال، فالگو در واگویی‌های خود درباره جواد (۳۴ساله، متأهل) می‌گوید:

«در مورد کارش، اول یک حالت توقف (افتاده) و بعد یک مدتی یک تغییر و تحول خوب (کاری) براش افتاده.»

همان‌طور که پیشتر ذکر شد، بعضی اوقات این پیشگویی‌ها با الگوی تهدید-کمک عمل می‌کنند؛ برای مثال فالگو به ذکر تهدیداتی درباره شغل یا ازدواج اشاره می‌کند و سپس نوید روزهای بهتر در زمینه شغلی، ازدواج و... را می‌دهد؛ برای مثال درباره سهراب (۵۸ساله، متأهل) می‌گوید:

«کاری که یا شروع کرده یا داره ادامه می‌ده، موقعیت کارش خیلی براش بهتر (میشه) [دارم می‌بینم]. وضعیتش دارم می‌بینم که تا نیمه دوم سال، از برج ۷ و ۸ به بعد، در مورد کار جدیدی که شروع می‌کنه به نفعشه.»

تحصیل

یکی از مضامین دیگر که فالگو به آن توجه می‌کند، تحصیلات آکادمیک و رسمی و اخذ مدرک تحصیلی است. تحصیلات آکادمیک که به اخذ مدرک منجر می‌شود، به‌ویژه در جامعه ما، رکن و پیش‌نیاز اساسی برای به دست آوردن شغل و حرفه مناسب قلمداد می‌شود؛ به همین خاطر برای افراد اهمیت زیادی دارد و فالگو هم روی آن انگشت می‌گذارد؛ برای مثال

ثروت

ثروت یکی از عناصر مهم منزلت اجتماعی افراد در جامعه به شمار می‌رود. بسیاری از مراجعه‌کنندگان به‌نوعی با مشکلات مالی و اقتصادی دست‌وپنجه نرم می‌کنند یا لااقل در دنیای رقابتی امروز به دنبال ارتقای ثروت و درآمد خود هستند؛ به همین خاطر، فالگو در گفته‌های خود به افزایش ثروت مخاطبان از دو طریق افزایش درآمدهای ناشی از شغل و حرفه و نیز ثروت حاصل از فروش یک ملک یا به دست آوردن خودرو، منزل یا زمین اشاره می‌کند؛ برای مثال، درباره سمیه (۳۶ساله، متأهل) می‌گوید:

«وضعیت کارتم، از این کار، جابه‌جایی برات نمی‌بینم. معجزه در مورد زندگیت، صد در صد دارم می‌بینم. از نظر مالی وضعیتت خیلی بهتر [شدن] دارم می‌بینم هست [ش]... از نظر مالی هم [بین ۳ تا ۳۱ وعده نزدیک] پیشرفت خیلی خیلی بهتری برا خودت (هست).»

مسائل قضایی و اداری

مسائل قانونی و اداری در جامعه ما تأثیرگذاری زیادی بر زندگی افراد دارد. اشاره فالگو به این مسائل در برخی موارد ناظر به مسائل قضایی است که درباره دعوای حقوقی بر سر ملک و میراث است که حل شدن آنها می‌تواند ثروت درخور توجهی را نصیب فرد کند یا از او بگیرد. فالگو در بسیاری از واگویی‌های خود حل یک مسئله، مشکل اداری یا قانونی را وعده می‌دهد؛ برای مثال درباره زهرا (۳۴ساله، مجرد) می‌گوید:

«یک حکم قانونی به نفع خانواده [دارم می‌بینم] خورده می‌شه. [براتون]... در مورد موقعیت قانونی هم [د] م تا ۳ وعده نزدیک قراره یک تصمیم‌گیری خیلی بهتر برات انجام بشه (در مورد موقعیت قانونی هم [دارم می‌بینم] تا ۳ وعده نزدیک قراره یک تصمیم‌گیری خیلی) روشن‌تری

استرس نداشتن و به اصطلاح «جوش نزدن» بیان می‌شود. فالگو از مراجعه‌کننده می‌خواهد که در مواجهه با آن مشکل آرامش درونی خود را حفظ کند؛ برای مثال درباره حسین (۷۵ساله، متأهل) می‌گوید:

«وضعیت بچه‌هاش سال ۹۲ الحمدالله بهتر (میشه) [شدن دارم می‌بینم] که قراره یه تغییر و تحول خیلی روشن‌تری صورت بگیره که از اینکه هستش یه خورده سنگین‌تر میشه. بعد روبه‌راه میشه. جوش الکی نزنید در موردش [ان شاءالله].»

اجتناب از تهدیدات بیرونی

فالگو به مشتریان هشدار می‌دهد که از اطرافیان غیرقابل اعتماد، حسادت یا طلسم دوری کنند و محافظه‌کار باشند؛ برای مثال، به بتول توصیه می‌کند: «به اطرافیان اصلاً اطمینان نکن... ساده نباش.»

این هشدارها حس نیاز به هدایت فالگو را تقویت کرده و مشتریان را به رعایت احتیاط در روابط اجتماعی ترغیب می‌کند.

فرجام

مقوله فرجام به نتیجه نهایی پیشگویی‌ها و تأثیر آن‌ها بر زندگی مشتریان اشاره دارد. فالگو با ترسیم آینده‌ای مثبت، حس امید و اطمینان را در مشتریان تقویت می‌کند. این پیشگویی‌ها با نیازهای اجتماعی و فردی مشتریان، مانند موفقیت شغلی، ثروت یا حل مشکلات حقوقی هم‌راستا هستند؛ برای مثال، درباره سهراب (۵۸ساله، متأهل):

«وضعیت کارش خیلی براش بهتر می‌شه... از برج ۷ و ۸ به بعد، کار جدیدی به نفعشه.»

این وعده‌ها با پاسخ به دغدغه‌های مشتریان، فال‌گیری را به عنوان راهکاری برای غلبه بر بلا تکلیفی و ناامیدی تثبیت می‌کنند. فالگو با ارائه تصویری روشن از آینده، مشتریان را به ادامه باور به توانایی‌های خود و هدایت او ترغیب می‌کند.

برات انجام بشه... (در مورد موقعیت قانونی) تغییر و تحول خیلی بهتر و روشن‌تری برات ایجاد می‌شه.»

تجویز راهکار

فالگو پس از شناسایی مشکلات و پیشگویی رویدادهای آینده، راهکارهایی برای رفع مشکلات یا حفظ رخداد‌های مطلوب ارائه می‌دهد. این تجویزها حس وابستگی مشتری به فالگو را تأمین کرده و هدف اصلی مراجعه به فال‌گیری را برآورده می‌کند. فالگو درخصوص توصیه‌ها و تجویزهایی که به مراجعه‌کننده می‌کند، به سه راهکار عمده می‌پردازد:

انجام مناسک و اعمال دینی

فالگو برای حفظ رخداد‌های مثبت زندگی و نیز برای رفع ناگواری‌هایی که پیشگویی کرده است، رفتارهای دینی همچون صدقه، نذر، قربانی (خون) کردن، دعا یا ختم نادعلی را توصیه می‌کند. این توصیه‌ها معمولاً برای مشکلات کلی و جادویی مانند «چشم بد» یا «سنگینی» ارائه می‌شوند؛ برای مثال، به سمیه می‌گوید:

«[یه خورده] چشم سنگین دوروبرت [دارم می‌بینم] هست. [که] حواست باشه. صدقه بده!»

صبر و سپردن به زمان

توصیه دیگر فالگو که عمدتاً برای رفع ناگواری‌های پیش‌آمده عرضه می‌شود، صبرکردن و سپردن به زمان است. فالگو در خیلی از موارد از مراجعه‌کننده می‌خواهد که درمقابل گرفتاری که برایش پیش خواهد آمد، هیچ اقدامی نکند و بگذارد تا گذر زمان آن را حل کند که به نوعی دعوت مراجعه‌کننده به انفعال همراه با امیدواری در مواجهه با مشکلات زندگی است. برای نمونه درباره سمیه می‌گوید:

«[باز] چی نیت کردی؟ [باز یه مقدار می‌گه] سرجات بشین. [یه مقدار] عجله نکن. بسپر به زمان! (تا) برات درست بشه. بسپر به زمان! تا زمان تکلیفتو مشخص کنه.»

گاهی این دعوت به صبر، به شکل توصیه سلبی به

جدول ۲- مضامین محوری و انتخابی مستخرج از تحلیل مضمونی فال‌گفته‌ها

Table 2- Axial and selective themes extracted from the thematic analysis of fortune-telling

مضمون انتخابی	مضمون محوری
شناسایی مشکلات	تهدیدات ناملموس بلا تکلیفی و آسفتگی تهدیدات بیرونی رویدادهای ناخوشایند
پیشگویی	ازدواج و تشکیل خانواده فرزندآوری کار و شغل تحصیل ثروت و مسائل قانونی
تجویز راهکار	انجام مناسک دینی صبر و سپردن به زمان اجتناب از تهدیدات بیرونی
فرجام	نتیجه مثبت

بحث و نتیجه

پژوهش حاضر با بهره‌گیری از روش تحلیل مضمونی، واگویه‌های یک فالگوی زن را بررسی و تلاش کرده است تا ساختار فال‌گفته‌ها را در مواجهه با مشتریان مختلف تحلیل کند. این تحلیل با شناسایی چهار مقوله کلان شامل شناسایی مشکلات، پیشگویی، تجویز راهکار و فرجام نشان داد که فال‌گیری به عنوان مکانیزم فرهنگی، نقش مهمی در پاسخ به نیازهای روانی، اجتماعی و وجودی مشتریان ایفا می‌کند. این یافته‌ها نه تنها بازتاب‌دهنده دغدغه‌های مشتریان در زمینه‌هایی مانند ازدواج، فرزندآوری، کار و شغل، تحصیل، ثروت و مسائل قانونی است، بلکه نشان‌دهنده توانایی فالگو در شخصی‌سازی واگویه‌ها براساس ویژگی‌های مشتریان و زمینه‌های فرهنگی-اجتماعی است.

تحلیل مضمونی داده‌ها نشان داد که واگویه‌های فالگو حول محورهایی شکل گرفته است که با نیازهای بنیادین و دغدغه‌های مشتریان همخوانی دارد. مضامین استخراج‌شده شامل ازدواج، فرزندآوری، کار و شغل، تحصیل، ثروت و مسائل قانونی، آینه‌ای از اولویت‌های اجتماعی و فرهنگی

جامعه ایرانی هستند. این یافته‌ها با پژوهش لیلکویست و لیندمن (1998) هم‌راستا است که «عشق»، «پول» و «کار» را به عنوان سه مضمون اصلی طالع‌بینی معرفی کرده‌اند. این همخوانی نشان می‌دهد که فال‌گیری، به عنوان پدیده‌ای فرهنگی به نیازهای جهانی و جاودانه انسان‌ها پاسخ می‌دهد؛ همان‌طور که رامی (2015) پیشگویی را جنبه‌ای جهانی و پایدار از فرهنگ بشری می‌داند. در جامعه ایرانی، ازدواج و فرزندآوری به عنوان ارزش‌های محوری فرهنگی، به ویژه برای زنان از خانواده‌های سنتی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ از این رو، فشارهای اجتماعی برای تشکیل خانواده، این موضوع را به یکی از دغدغه‌های اصلی مشتریان زن متأهل بدون فرزند تبدیل کرده است. فالگو با تمرکز بر این مسائل، نه تنها به نیازهای عاطفی و اجتماعی مشتریان پاسخ می‌دهد، بلکه حس امیدواری و کنترل را در آن‌ها تقویت می‌کند.

همچنین، تأکید فالگو بر مسائل مالی و شغلی، بازتاب‌دهنده ناامنی‌های اقتصادی در جامعه معاصر است. همان‌طور که پارک (1963) اشاره می‌کند، فال‌گیری در جوامع رواج دارد که تنش‌ها و فشارهای خاصی در آن‌ها

فال‌گیری به‌عنوان مکانیزم فرهنگی به مشتریان کمک می‌کند تا با بلا تکلیفی و عدم قطعیت‌های زندگی کنار بیایند. گیدنز (۱۳۸۴) استدلال می‌کند که مدرنیته با افزایش انتخاب‌ها و مخاطرات، عدم قطعیت‌هایی را ایجاد کرده که به احیای باور به تقدیر و بخت منجر شده است. در این پژوهش، مقوله «بلا تکلیفی» به‌عنوان یکی از مضامین کلیدی در شناسایی مشکلات مشتریان برجسته شد. فالگو با استفاده از عباراتی مانند «رفت و برگشت» و «شلوغ پلوغی»، حس تردید و آشفتگی را در مشتریان تقویت کرده و سپس با ارائه راهکارهایی مانند صبر و انجام مناسک دینی، آن‌ها را به سمت آرامش و امید هدایت می‌کند. این رویکرد با نظریه‌ی لث (جلائی‌پور و محمدی، ۱۳۸۷) هم‌راستا است که معتقد است تمرکز بر خود در جوامع مدرن ناشی از احساس ناتوانی در برابر تهدیدات جهانی است. فال‌گیری به‌عنوان یک رژیم معنوی به مشتریان امکان می‌دهد تا احساس کنترل بر زندگی خود را بازیابند.

تجویزهای فالگو به‌ویژه توصیه به صبر و سپردن به زمان، با تحلیل آدورنو در «ستارگان بر زمین» همخوانی دارد. آدورنو (۲۰۱۱) طالع‌بینی را محصولی از صنعت فرهنگ می‌داند که افراد را به سازگاری با وضعیت موجود تشویق می‌کند (Adorno, 2011 in Ramey, 2015). اگرچه فال‌گیری در این پژوهش به‌طور مستقیم به صنعت فرهنگ مرتبط نیست، تجویزهای فالگو، مانند توصیه به «سپردن به زمان» یا «جوش نزدن»، مشتریان را به انفعال و پذیرش شرایط موجود دعوت می‌کند. این رویکرد، به‌ویژه در زمینه‌هایی مانند مشکلات شغلی یا خانوادگی به مشتریان کمک می‌کند تا بدون اقدام عملی مستقیم با اضطراب‌های خود کنار بیایند. این یافته با پژوهش لویز و همکاران (۲۰۲۱) نیز هم‌راستا است که نشان داد در شرایط استرس‌زا مانند همه‌گیری کووید-۱۹، تمایل به فال‌گیری به‌عنوان واکنش انطباقی در برابر عدم قطعیت افزایش می‌یابد.

مبتنی بر این مطالعه، فال‌گیری نه‌تنها به‌عنوان یک ابزار

وجود دارد. در ایران با توجه به چالش‌های اقتصادی و بی‌ثباتی شغلی، پیش‌گویی‌های مرتبط با کار و ثروت برای مشتریان جذابیت ویژه‌ای دارد. فالگو با ارائه تصویری مثبت از آینده، مانند بهبود وضعیت مالی یا حل مشکلات حقوقی به مشتریان کمک می‌کند تا با عدم قطعیت‌های زندگی کنار بیایند؛ همان‌طور که بکرو و دراپر (۲۰۱۰) باورهای فراطبیعی را منبعی برای ایجاد توهم کنترل در برابر عدم قطعیت می‌داند.

یکی از ویژگی‌های برجسته و آگویه‌های فالگو، توانایی او در شخصی‌سازی و آگویه‌ها بر اساس ویژگی‌های مشتریان است. این شخصی‌سازی که از طریق مشاهده ظاهری (مانند سن، جنسیت و وضعیت طبقاتی) و پرسش‌های ضمنی صورت می‌گیرد، و آگویه‌ها را برای مشتریان معنادار و باورپذیر می‌کند. برخلاف طالع‌بینی‌های کلی که به اثربارنوم (Beins, 2010) وابسته‌اند، فالگو با تکیه بر آگاهی از ویژگی‌های مشتری، عبارات را به‌گونه‌ای تنظیم می‌کند که به نظر خاص و مرتبط با وضعیت فردی مشتری بیاید؛ برای مثال، فالگو برای زهرا (۳۴ساله، مجرد) از ازدواج قریب‌الوقوع سخن می‌گوید؛ در حالی که برای بتول (۷۰ساله، متأهل) به مسائل مرتبط با فرزندان و سفر زیارتی اشاره می‌کند. این تفاوت در آگویه‌ها نشان‌دهنده درک فالگو از نیازهای متفاوت مشتریان بر اساس سن، جنسیت و موقعیت اجتماعی است.

این شخصی‌سازی که جورج و سیلاجا (۲۰۱۸) آن را به تکنیک‌های روان‌شناختی مانند خوانش سرد و استفاده از سرنخ‌های ظاهری نسبت می‌دهند، نقش مهمی در جذب و حفظ مشتریان دارد. فالگو با بهره‌گیری از این تکنیک‌ها، حس اعتماد و ارتباط عمیق‌تری با مشتری ایجاد می‌کند. این امر با یافته‌های سراج‌زاده و همکاران (۱۳۹۹) همخوانی دارد که نشان دادند، فال‌گیری در میان زنان تحصیل‌کرده به دلیل پاسخ به نیازهای روان‌شناختی و ایجاد حس درماندگی و باورهای فرامادی رواج دارد. فالگو با ارائه و آگویه‌هایی که به نظر، شخصی و خاص می‌آیند، مشتریان را به ادامه تعامل و بازگشت به او ترغیب می‌کند.

یافته‌ها را محدود کند. همچنین، تحلیل داده‌ها در یک زمینه محلی (شهر نیشابور) انجام شده و ممکن است بازتاب‌دهنده تنوع فرهنگی در سایر مناطق ایران نباشد؛ با این حال، استفاده از نمونه‌گیری حداکثر تنوع تلاشی برای کاهش این محدودیت‌ها بود.

از منظر نظری، این پژوهش به ادبیات موجود در زمینه فال‌گیری و باورهای فراطبیعی کمک می‌کند. برخلاف مطالعات کمی که فال‌گیری را به‌عنوان خرافه یا کج‌رفتاری بررسی کرده‌اند (صفری‌شالی و همکاران، ۱۴۰۲؛ عشایری و همکاران، ۱۴۰۱)، این پژوهش با رویکرد کیفی، لایه‌های معنایی پنهان در گفتمان فال‌گیری را آشکار کرده و نشان داده است که فال‌گیری فراتر از یک کنش غیرعقلانی، به‌عنوان یک ابزار معناسازی و مدیریت بلا تکلیفی عمل می‌کند. این دیدگاه با رویکرد انسان‌شناختی باوئر و دورانت (1997) هم‌راستا است که فال‌گیری را به‌عنوان یک جهان‌بینی جایگزین، شایسته توجه می‌دانند. همچنین، این پژوهش با تحلیل چارچوب مفهومی لاکمن و بریکولاژ معنوی (Aupers & Houtman, 2006) نشان داد که فال‌گیری در جامعه مدرن به‌عنوان بخشی از بازار باورها، بسته‌های معنایی شخصی‌شده‌ای را برای مشتریان فراهم می‌کند.

یافته‌های پژوهش حاضر می‌تواند پیامدهای عملی متعددی برای سیاست‌گذاری فرهنگی و اجتماعی داشته باشد. با توجه به نقش فال‌گیری در کاهش اضطراب و تقویت حس کنترل، نهادهای اجتماعی می‌توانند از این مکانیزم‌ها در برنامه‌های مشاوره روان‌شناختی و حمایت اجتماعی بهره ببرند؛ برای مثال، ایجاد فضاهای مشاوره‌ای که به نیازهای عاطفی و وجودی افراد پاسخ دهد، می‌تواند جایگزینی برای فال‌گیری باشد. همچنین، با توجه به تأثیر عوامل اقتصادی بر گرایش به فال‌گیری (عشایری و همکاران، ۱۴۰۱)، سیاست‌گذاری‌های اقتصادی که به کاهش ناامنی‌های معیشتی کمک کند، می‌تواند تقاضا برای فال‌گیری را کاهش دهد.

برای پژوهش‌های آتی پیشنهاد می‌شود که مطالعات تطبیقی

روان‌شناختی برای مدیریت بلا تکلیفی، بلکه به‌عنوان یک گفتمان ضد هژمونیک نیز می‌تواند مطرح شود. کرافورد (2018) در مطالعه خود در شهر سدونا نشان داد که طالع‌بینی می‌تواند به‌عنوان گفتمان ضد هژمونیک عمل کند؛ زیرا توسط نخبگان علمی و عقل‌گرا رد می‌شود و به‌عنوان دانشی سرکوب‌شده، منزلت اجتماعی برای کنشگران آن به ارمغان می‌آورد. در این پژوهش، فالگو با استفاده از زبانی که ریشه در فرهنگ عامه و باورهای دینی دارد، به مشتریان خود امکان می‌دهد تا از چارچوب‌های سخت‌گیرانه علمی و مذهبی فاصله بگیرند و به معنویت شخصی‌شده روی آورند. این امر با نظریه اینگلهارت و ولزل (۱۳۹۴) همخوانی دارد که معتقدند در جوامع مدرن، افراد به سمت ارزش‌های پسامادی مانند خودبینانگری و معنویت حرکت می‌کنند. فال‌گیری با ارائه بسته‌های معنایی شخصی‌شده به مشتریان امکان می‌دهد تا نیازهای وجودی خود را در قالب‌هایی غیررسمی و انعطاف‌پذیر برآورده کنند.

همچنین، تأکید فالگو بر مناسک دینی مانند صدقه و نذر، نشان‌دهنده پیوند عمیق فال‌گیری با فرهنگ دینی سنتی است. این مناسک که در فرهنگ عامه ریشه دارد، حس امنیت و ارتباط با سنت‌های مذهبی را در مشتریان تقویت می‌کند. این یافته با پژوهش غلامی و قادرزاده (۱۳۹۵) هم‌راستا است که فال‌گیری را به‌عنوان پاتوقی زنانه و ابزاری برای کاهش اضطراب معرفی کردند. فال‌گیری در این پژوهش، به‌ویژه برای زنان به‌عنوان فضایی برای تعامل اجتماعی و فراغت عمل می‌کند که با تحلیل برگر و همکاران (۱۳۸۵) درباره بی‌خانمانی در جامعه مدرن همخوانی دارد. فال‌گیری به‌عنوان بخشی از بازار باورها به مشتریان امکان می‌دهد تا در جهانی پر از تحرک و ناپایداری، حس ثبات و معنا را تجربه کنند.

این پژوهش با محدودیت‌هایی مواجه بود که باید در تفسیر یافته‌ها مدنظر قرار گیرد. تمرکز بر گفته‌های یک فالگو و تعداد کمتر مشتریان مرد به دلیل شرایط خاص فال‌گیری (عدم پذیرش حضوری مردان) ممکن است تعمیم‌پذیری

اینگلهارت، ر.، و ولزل، ک. (۱۳۹۴). *نوسازی، تغییر فرهنگی و دموکراسی* (یعقوب احمدی، مترجم). کویر. برگر، پ.، برگر، ب.، و کلنر، ه. (۱۳۸۵). *ذهن بی‌خانمان، نوسازی و آگاهی* (محمد ساوجی، مترجم). نی. جانعلی‌زاده چوب‌بستی، ح.، بابازاده‌بائی، ع.، و ابراهیمی، س. (۱۳۸۸). *کاوش جامعه‌شناختی در وضعیت خرافه‌گرایی دانشجویان دانشگاه‌های مازندران و صنعتی نوشیروان بابل. راهبرد فرهنگ، ۵(۲۲)، ۱۰۷-۱۲۸.*
<https://www.sid.ir/paper/502327/fa>
 جلائی‌پور، ح. ر.، و محمدی، ج. (۱۳۸۷). *نظریه‌های متأخر جامعه‌شناسی. نی*

دهقانی، ح. و ابراهیمی، ح. (۱۳۹۸). *مطالعه احساس امنیت روانی و اجتماعی با گرایش به خرافات، مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه اصفهان. پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی، ۸(۴)، ۹۹-۱۲۲.*

<https://doi.org/10.22108/srsp.2020.118235.1435>

سراج‌زاده، س. ح.، جواهری، ف.، و افلاکی، س. (۱۳۹۹). *زمینه‌ها و پیامدهای بهره‌گیری از دعانویسی و فال‌گیری مطالعه نمونه‌ای از زنان تحصیل کرده شهر رشت. مطالعات فرهنگی و ارتباطات، ۱۶(۶۱)، ۹۷-۱۲۰.*
https://www.jcsc.ir/article_43333.html
 صفایی، ص.، طیبی‌نیا، م.، و عرفانی، ن. (۱۳۸۹). *بررسی عوامل جامعه‌شناختی مرتبط با خرافات. مطالعات امنیت اجتماعی، ۱(۲۱)، ۱۵۵-۱۸۲.*

<https://www.sid.ir/paper/461720/fa>

صفری شالی، ر.، کریمی، ع.، و سیفی، م. (۱۴۰۲). *بررسی میزان گرایش به خرافات و ارتباط آن با شاخص‌های توسعه انسانی (مورد مطالعه: شهروندان شهر کرج). برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۱۴(۵۴)، ۱۸۷-۲۲۳.*

<https://doi.org/10.22054/qjssd.2022.66280.2320>

طاهری‌پناه، ر.، حقدوست، ع.، ا.، بانسی، م. ر.، صفری، ر.، یونسیان، م.، برکاتی، س. ح.، صالحی، ف.، اکبری، ن.، مطلق، م.، ا.، اسلامی، م.، و یزدان‌پناه، م. (۱۴۰۱). *بررسی شیوع ناباب‌رویی در ایران در سال ۱۳۹۸. وزارت بهداشت،*

در مناطق مختلف ایران انجام شود تا تفاوت‌ها و شباهت‌های گفتمان فال‌گیری در زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی متفاوت بررسی شود. همچنین، تحلیل گفتمان فال‌گیری در بسترهای دیجیتال، مانند پیج‌های اینستاگرامی و اپلیکیشن‌های فال‌گیری می‌تواند به درک بهتر تحولات این پدیده در عصر مدرن کمک کند. بررسی تجربه زیسته مشتریان فال‌گیری با استفاده از رویکردهای پدیدارشناختی یا روایی نیز می‌تواند به فهم عمیق‌تر انگیزه‌ها و تأثیرات فال‌گیری بر زندگی روزمره آن‌ها کمک کند.

این پژوهش نشان داد که فال‌گیری به‌عنوان پدیده‌ای فرهنگی و اجتماعی، فراتر از کنش خرافی به‌عنوان ابزاری برای معناسازی، کاهش اضطراب و مدیریت بلا تکلیفی عمل می‌کند. گفتمان فال‌گو با شناسایی مشکلات، پیشگویی آینده، تجویز راهکار و ترسیم فرجام مثبت به نیازهای عاطفی، اجتماعی و وجودی مشتریان پاسخ می‌دهد. این ساختار گفتمانی که با استفاده از تکنیک‌های روان‌شناختی مانند شخصی‌سازی و بهره‌گیری از باورهای دینی و فرهنگی شکل گرفته، فال‌گیری را به یک مکانیزم جذاب و مشروع در جامعه ایرانی تبدیل کرده است. یافته‌ها با ادبیات موجود، به‌ویژه نظریه‌های آدورنو (Adorno, 2011 Ramey, 2015)، گیدنز (۱۳۸۴) و اینگلهارت و ولزل (۱۳۹۴)، همخوانی دارد و نشان می‌دهد که فال‌گیری در جامعه مدرن به‌عنوان بخشی از بازار باورها، نقش مهمی در پاسخ به عدم قطعیت‌های زندگی ایفا می‌کند؛ با این حال، برای درک جامع‌تر این پدیده، پژوهش‌های بیشتری در زمینه‌های متنوع و با روش‌های مختلف لازم است.

منابع فارسی

افشانی، س. ع.، و شیخ‌علیشاهی، ع. (۱۴۰۰). *عوامل اجتماعی-فرهنگی مرتبط با گرایش به خرافات در بین زنان ساکن در مناطق حاشیه‌ای شهر یزد. مطالعات اجتماعی و روانشناختی زنان، ۱۹(۲)، ۵۱-۹۲.*

<https://doi.org/10.22051/jwsps.2021.34719.2373>

- Abbaszadeh, M., Ansariozi, N., & Boudaghi, A. (2019). The study of superstitionism among students with qualitative approach. *Social Studies and Research in Iran*, 8(4), 847-872. [In Persian] <https://doi.org/10.22059/jisir.2019.266090.748>
- Afshani, S., & Sheikhalishahi, Z. (2021). Socio-cultural factors related to the tendency toward superstition among women living in the suburbs of Yazd. *Women's Studies Sociological and Psychological*, 19(2), 51-92. [In Persian] <https://doi.org/10.22051/jwsp.2021.34719.2373>
- Ashayeri, T., Jahanparvar, T., Vosoghi, A., & Hassanzadeh, Z. (2022). Studying the effective factors of tendency towards superstitions among citizens: Meta-analysis of researches from 2009 to 2018. *Two Quarterly Journal of Contemporary Sociological Research*, 11(20), 359-393. [In Persian] <https://doi.org/10.22084/csr.2022.24441.1976>
- Aupers, S., & Houtman, D. (2006). Beyond the spiritual supermarket: The social and public significance of new age spirituality. *Journal of Contemporary Religion*, 21(2), 201-222. <https://doi.org/10.1080/13537900600655894>
- Baker, J. O., Bader, C., & Mencken, F. C. (2016). A bounded affinity theory of religion and the paranormal. *Sociology of Religion*, 77(4), 334-358. <https://doi.org/10.1093/socrel/srw040>
- Baker, J. O., & Draper, S. (2010). Diverse supernatural portfolios: Certitude, exclusivity, and the curvilinear relationship between religiosity and paranormal beliefs. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 49(3), 413-424. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5906.2010.01519.x>
- Bauer, M., & Durant, J. (1997). Belief in astrology: A social-psychological analysis. *Culture and Cosmos: A Journal of the History of Astrology and Cultural astronomy*, 1(1), 55-71. http://www.cultureandcosmos.org/pdfs/1-1/CandC-1_1
- Beins, B. C. (2010). The barnum effect and the psychology of belief. In M. A. Gemsbacher, R. W. Pew, L. M. Hough, & J. R. Pomerantz (Eds.), *Psychology and the Real World* (pp. 85-92). Worth Publishers. <https://www.amazon.com/Psychology-Real-World-FABBS-Foundation/dp/1429230436>
- Berger, P., Berger, B., & Hansfried, K. (2006). *The homeless mind; modernization and consciousness* (M. Savoji, Trans). Ney Publication. [In Persian]
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Crockford, S. (2018). A mercury retrograde kind of day: Exploring astrology in contemporary new age spirituality and *American Social Life. Correspondences*, 6(1), 47-75. <https://biblio.ugent.be/publication/8590063>
- Dehghani, H., & Ebrahimi, H. (2020). Studying the feeling of social and psychological security with a درمان و آموزش پزشکی. <https://nih.tums.ac.ir/uploads/288/2024/Jan/16/8.pdf>
- عباس‌زاده، م.، انصاری‌اوزی، ن.، و بوداچی، ع. (۱۳۹۸). مطالعه خرافه‌گرایی در میان دانشجویان با رویکرد کیفی. *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، ۸(۴)، ۸۴۷-۸۷۲. <https://doi.org/10.22059/jisir.2019.266090.748>
- عشایری، ط.، جهان‌پرور، ط.، و ثوقی‌اصل، ا.، و حسن‌زاده، ز. (۱۴۰۱). مطالعه عوامل موثر بر گرایش به خرافات در بین شهروندان: فراتحلیل پژوهش‌های بازه زمانی ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۷. *پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر*، ۱۱(۲۰)، ۳۹۳-۳۵۹. <https://doi.org/10.22084/csr.2022.24441.1976>
- غلامی، ف.، و قادرزاده، ا. (۱۳۹۴). تحلیل تجربه‌های زنان سنندجی از فال‌گیری (مطالعه کیفی دلایل و پیامدهای فال‌گیری). *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۲۶(۲)، ۱۰۷-۱۲۴. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20085745.1394.26.2.7.3>
- فاضلی، ن. (۱۳۸۶). فال، فرهنگ و فراغت. *رشد آموزش علوم اجتماعی*، ۳۵، ۱۲-۲۴. <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/119434>
- فاضلی، ن.، خللدیان، ا.، و رمضان‌نیک، ح. (۱۳۹۲). رویکرد فرهنگی به فال‌نامه مجلات خانواده: تحلیل گفتمان صفحه «ماه به ماه با رازهای خوش‌سختی» *مجله خانواده‌سبزر مطالعات فرهنگی و ارتباطات*، ۹(۳۳)، ۱۳۹-۱۶۲. <https://sid.ir/paper/118058/fa>
- فروغی، ع.، و عسگری‌مقدم، ر. (۱۳۸۸). بررسی میزان گرایش به خرافات در بین شهروندان تهرانی. *راهبرد*، ۱۸(۵۳)، ۱۹۱-۱۶۱. <https://sid.ir/paper/89263/fa>
- گیدنز، آ. (۱۳۸۴). *پیامدهای مدرنیته (محسن ثلاثی، مترجم)*. مرکز محمدپور، ا. (۱۳۹۲). *روش تحقیق کیفی ضد روش ۲*. جامعه‌شناسان.
- نوذری، ح. کریمی، ع.، و غلامی، م. (۱۳۸۹). تحلیل گفتمان‌های فال‌گیری در ایران. *مطالعات فرهنگی و ارتباطات*، ۶(۱۸)، ۱۶۱-۱۸۰. <https://sid.ir/paper/118096/fa>

References

- coping with negative life events. *European Psychologist*, 3(3), 202–208. <https://doi.org/10.1027/1016-9040.3.3.202>
- Lopez, K. R. B., Gaticales, N. P., Provido, A. V. C., Santelices, S. M. B., & Arcinas, M. M. (2021). Social contagion of astrology in the social media amid COVID-19 pandemic. *International Journal of Multidisciplinary: Applied Business and Education Research*, 2(4), 349–363. <https://doi.org/10.11594/ijmaber.02.04.08>
- Mohammadpour, A. (2013). *Qualitative method, counter method 2*. Sociologists Publication. [In Persian]
- Nozari, H., Karimi, A., & Gholami, M. (2010). Soothsaying discourses in Iran, A Critical Analysis. *Cultural and Communication Studies*, 6(18), 161–180. [In Persian] <https://sid.ir/paper/118096/fa>
- Park, G. K. (1963). Divination and its social contexts. *The Journal of the Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland*, 93(2), 195–209. <https://doi.org/10.2307/2844242>
- Pınarbaşı, G. (2021). Mass media and astrology as a reflection of the culture industry. *Psychology Research on Education and Social Sciences*, 2(2), 83–93. https://dergipark.org.tr/en/pub/press/issue/64419/908862#article_cite
- Ramey, J. (2015). Neoliberalism as a political theology of chance: The politics of divination. *Palgrave Common*, 1, 15–39. <https://doi.org/10.1057/palcomms.2015.39>
- Safaei, S., Tayebini, M., & Erfani, N. (2010). Investigating sociological factors related to superstitions. *Social Security Studies*, 1(21), 155–182. [In Persian] <https://www.sid.ir/paper/461720/fa>
- Safari Shali, R., Karimi, A., & Seyfi, M. (2023). Investigating the tendency to superstitions and its relationship with human development indicators (Case study: citizens of Karaj). *Social Development & Welfare Planning*, 14(54), 187–223. [In Persian] <https://doi.org/10.22054/qjsd.2022.66280.2320>
- Serajzade, S., H., Javaheri, F., & Aflaki, S. (2021). Backgrounds and consequences application of prayer healing and divination sample study of educated women in Rasht. *Cultural Studies & Communication*, 16(61), 97–120. [In Persian] https://www.jcsc.ir/article_43333.html
- Taheri Panah, R., Haghdoost, A. A., Baneshi, M. R., Safari, R., Younesian, M., Barekati, S. H., Salehi, F., Akbari, N., Motlagh, M. E., Eslami, M., & Yazdanpanah, M. (2022). *Prevalence of infertility in Iran in 2019*. Ministry of Health and Medical Education. [In Persian] <https://nih.tums.ac.ir/uploads/288/2024/Jun/16/8.pdf>
- tendency toward superstition (Case study: Isfahan University Students). *Strategic Research on Social Problems*, 8(4), 99–122. [In Persian] <https://doi.org/10.22108/srsp.2020.118235.1435>
- Fazeli, N. (2007). Fortune telling, culture and leisure. *Growth of Social Science Education*, 35, 12–24. [In Persian] <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/119434>
- Fazeli, N., Khaledian, E., & Ramezani, H. (2014). A cultural approach to omen pages in family magazine: discourse analysis of Monthe to Month with Luck Secrets in Khaneveade Sabz Magazine. *Cultural Studies & Communication*, 9(33), 139–162. [In Persian] <https://sid.ir/paper/118058/fa>
- Foroughi, A., & Asgari-Moghaddam, R. (2009). Studying the level of tendency towards superstition among Tehrani citizens. *Strategy*, 18(53), 161–191. [In Persian] <https://sid.ir/paper/89263/fa>
- George, S. V., & Sylaja, H. (2018). A content analysis on psychological techniques used in different fortune telling systems. *International Journal of Research in Social Sciences*, 8(2), 87–100. <https://www.indianjournals.com/ijor.aspx?target=ijor:ijrs&volume=8&issue=2&article=009>
- Gholami, F., & Ghaderzadeh, O. (2015). An analysis of women's experiences of the augury (A qualitative study of reasons and consequences of augury). *Journal of Applied Sociology*, 26(2), 107–124. [In Persian] <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20085745.1394.26.2.7.3>
- Giddens, A. (2005). *The consequences of modernity* (M. Salasi, Trans). Markaz Publication. [In Persian]
- Inglehart, R., & Welzel, C. (2015). *Modernization, cultural change and democracy* (Y. Ahmadi, Trans). Kavir Publication. [In Persian]
- Jalaeipour, H., & Mohammadi, J. (2008). *Late theories of sociology*. Ney Publication. [In Persian]
- Janalizadeh Choubbasti, H., Babazadeh Bai, A., & Ebrahimi, S. (2009). A sociological exploration of the superstition status of students at Mazandaran and Noshirvan Universities of Technology in Babol. *Culture Strategy*, 5(22), 107–128. [In Persian] <https://www.sid.ir/paper/502327/fa>
- Knopf, K. (2015). The turn toward the indigenous: Knowledge systems and practices in the academy. *Amerikastudien/ American Studie*, 60(2-3), 179–200. <https://www.jstor.org/stable/44071904>
- Kubasova, K. (2021). Fortune-tellers as counselors in Bangkok: Exploratory research. *International Journal of Mental Health*, 52(4), 415–436. <https://doi.org/10.1080/00207411.2021.1968570>
- Lillqvist, O., & Lindeman, M. (1998). Belief in astrology as a strategy for self-verification and

